

2.3.2021

EOAK/4130/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Päivi Saukonoja

KIINTEISTÖN ULOSOTTOHUUTOKAUPAN VALITUKSEN KÄSITTELYAIKA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Pohjois-Savon kärjäoikeuden kärjätuomarin menettelyä ulosottovalituksen käsittelyn viivästymisen osalta. Kantelija oli 17.6.2019 maksanut kiinteistön ulosottohuutokaupan kauppahinnan. Kiinteistön omistaja oli valittanut kaupasta ja maaliskuun 2020 alussa kantelija oli tiedustellut asian käsittelystä kärjäoikeudesta. Käsittely kärjäoikeudessa oli kestänyt yhteensä 10 kuukautta. Kantelijan mukaan valtakunnallisella tasolla kiinteistön ulosottoasiat ratkaistaan alle 6 kuukaudessa, joissakin kärjäoikeuksissa alle 3 kuukaudessa. Kantelijan laskennalliset pääomatappiot sijoitetulle summalle olivat 1.130 euroa kuukaudessa.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Pohjois-Savon kärjäoikeuden laamannin lausunto ja kärjätuomarin selvitys.

3 RATKAISU

3.1 Asian käsittely selvitysten mukaan

Pohjois-Karjalan kärjäoikeuden laamanni on kantelun johdosta antamassaan lausunnossa todennut, että ulosottovalituksen käsittely oli kestänyt vajaa 10 kuukautta. Kysymyksessä oleva ulosottovalitus ei ollut poikkeuksellisen vaativa tai vaikea. Asian käsittelyaika oli ylittänyt sen, mitä on pidettävä kohtuullisena ja laissa edellytettynä. Kärjätuomari on aloittanut kärjäoikeudessa 1.1.2019 ja hänen työtehtävänsä on määritelty 1.3.2019 voimaan tulleen organisaatiouudistuksen myötä. Hän on muiden tuomareiden lailla joutunut ottamaan vastuulleen kärjäoikeudessa vireillä olleita poislähteneiltä tuomareilta siirtyneitä asioita. Kärjätuomarin työtilanteen ja hänen tunnollisen työasenteensa tuntien viipymisen syy ei ole ollut kärjätuomarin huolimattomuus tai piittaamattomuus. Laamanni on katsonut, että vastuu kärjäoikeuden organisoinnista ja siitä, että kärjäoikeuden tuomarit suorittavat heille uskotuista tehtävistään käsittelyaikatavoitteineen ja kohtuullisen työajan puitteissa on hänellä päällikkötuomarina.

Laamannin mukaan Pohjois-Savon kärjäoikeus toimii kolmella paikkakunnalla ja töiden jakaminen eri paikkakuntien kesken ei ole

ongelmatonta ottaen huomioon, että sähköinen toimintatapa ei ole vielä täysin mahdollista. Käräjäoikeuden aikaisempi alueperusteinen osastojako ja henkilökunnan vaihtuminen ovat aiheuttaneet ongelmia riita- ja rikosasioiden sekä työn tasaisen jakautumisen kannalta. Alueperusteisesta juttujaosta luopuminen syyskuusta 2018 lukien sekä 1.3.2019 toteutettu organisaatiouudistus mahdollistavat nyt tasaisemman ja tehokkaamman työnjaon. Poislähteneiltä tuomareilta on jäänyt kuitenkin runsaasti keskeneräisiä hyvinkin laajoja ja vaikeita juttuja, joka oli ollut myös merkittävä syy siihen, että kärjätuomarin käsittelemässä ulosottovalitusasiassa oli tapahtunut viipyminen. Ongelma on tiedostettu muun muassa tulosneuvotteluissa.

Kärjätuomari on kantelun johdosta antamassaan selvityksessä todennut, että kysymys oli ollut kihlakunnanvoudin 17.6.2019 tekemästä myyntipäätöksestä. Valitus oli saapunut 8.7.2019. Kihlakunnanvoudin lausunto oli saapunut heinäkuun 2019 lopussa. Valittajan määräaika lausua voudin lausunnosta oli päättynyt 30.8.2019. Valituksessa oli ollut kysymys siitä, alittiko kiinteistön kauppahinta selvästi kohteen käyvän arvon. Asia oli ratkaistu 30.4.2020. Asian käsittely oli kestänyt liian kauan. Kärjätuomari on todennut, että hänellä on käsiteltävänäan jatkuvasti vähintään 50 asiaa, joista lähes kaikki ovat kiireellisenä käsiteltäviä. Hän on koettanut huolehtia juttukantansa käsittelyajoista, mutta ei ole pystynyt parempaan.

3.2 Kannanotto

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa. tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Ulosottokaaren 11 luvun 15 §:n 2 momentin mukaan ulosottovalitus on käsiteltävä kärjäoikeudessa kiireellisenä.

Käsittelyajan osalta yhdyn kärjäoikeuden laamannin ja asiaa käsitelleen kärjätuomarin näkemukseen siitä, että käsittelyaika on ylittänyt sen, mitä on pidettävä kohtuullisena ja laissa edellytettynä.

Käytettävissäni olevien tilastotietojen perusteella Pohjois-Savon kärjäoikeudessa vuonna 2019 ulosottoasioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut 5,1 kuukautta, kun se koko Suomessa on ollut 4,2 kuukautta. Ulosottoasioiden käsittelyajat ovat vaihdelleet eri kärjäoikeuksissa 1,9 kuukaudesta 9,6 kuukauteen (Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2019, oikeusministeriön julkaisu 2020:4).

Ulosottovalituksen käsittely Pohjois-Savon kärjäoikeudessa on kestänyt miltei 10 kuukautta. Käsitykseni mukaan kärjäoikeudessa käsiteltävien ulosottovalitusten käsittelyn vaatima aika voi vaihdella tapauskohtaisesti. Asian monimutkaisuus ja käsittelyn aikana mahdollisesti tapahtuvat olosuhteiden muutokset saattavat hidastaa asian käsittelyä. Asiassa saadun selvityksen perusteella kysymyksessä oleva ulosottovalitus ei ole ollut poikkeuksellisen vaativa tai vaikea ja välitoimet

asiassa on suoritettu ensimmäisen kahden kuukauden aikana. Tämän jälkeen kärjätuomarin selvityksen mukaan asiassa ei ole ollut tarvetta välitoimille eikä kärjäoikeudella ole ollut sinällään estettä ratkaista asiaa.

Laillisuusvalvontakäytännössä on monissa tapauksissa katsottu, ettei viranomaisen voi ruuhkautuneen työtilanteen, resurssipulan tai esimerkiksi töiden organisointiin liittyvien ongelmien vuoksi jättää huolehtimatta laissa säädetyistä velvoitteistaan (esim. päätökset 27.10.2020 EOAK/7224/2019, 12.9.2019 OKV/1459/1/2018, 5.9.2019 OKV/1289/1/2018, 9.5.2019 OKV/977/1/2018, 10.10.2018 OKV/1973/1/2017 ja 28.5.2018 OKV/1166/1/2017). Laillisuusvalvontakäytännössä lähtökohtaisesti hyväksyttävänä syynä asioiden viipymiselle ei ole pidetty resurssien vähäisyyttä, vaan on todettu, että viranomaisen tulee tehokkaalla työnjohdolla, työnteon organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämisellä sekä muilla käytettävissään olevilla työnkulkua parantavilla keinoilla vaikuttaa käsittelyaikojen pitämiseen kohtuullisena. Mainitut keinot eivät kuitenkaan aina välttämättä riitä, jolloin kysymys saattaa olla lainsäädännön viranomaisten toiminnalle asettamien vaatimusten ja viranomaisten käyttöön osoitettujen resurssien epäsuhdasta.

Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on asettanut oikeusasiamiehen kanslian toiminnan teemaksi vuosille 2020-2021 aiheen: "Viranomaisten riittävä resursointi perusoikeuksien turvaamiseksi."

Teeman mukaisesti painottuvassa laillisuusvalvonnassa on kysymyksen arvioinnista, onko viranomaisen toiminnalle asetettujen perusoikeuksien turvaamisesta johtuvien vaatimusten toteuttaminen käytännössä, ainakin normaalioloissa, mahdollista. Mikäli laissa asetetut vaatimukset ovat viranomaisen käytettävissä oleviin resursseihin ja toimintamahdollisuuksiin nähden ylimitoitettuja, tulee laillisuusvalvontatyössä käytännön toimijoiden syyllistämisen sijasta pyrkiä löytämään se vastuutaso, joka vastaa resursoinnista ja asianmukaisten toimintamahdollisuuksien turvaamisesta. Mikäli riittäviä resursseja ei ole, lain noudattaminen saattaa käytännössä olla mahdotonta.

Kärjäoikeuden osalta saattaa nyt ainakin osaksi olla kysymys tällaisesta tilanteesta. Asiassa hankitun selvityksen perusteella käsittelyaikaan on vaikuttanut ennen kaikkea asiaa käsitelleen kärjätuomarin laissa kiireellisiksi määrättyjen käsiteltävänä olevien asioiden suuri osuus, kärjäoikeuden rakenne ja henkilökunnan vaihtuvuus. Nähdäkseni viime kädessä käsittelyaikaan on vaikuttanut kärjäoikeuden resurssien riittämättömyys.

Pidän kiireellisenä käsiteltävän ulosottovalituksen käsittelyaikaa kantelijan kannalta liian pitkänä. Olisi ollut suotavaa, että asia olisi saatu käsitellyksi nopeammin kuin nyt on käynyt, ja ettei viivästymistä olisi tapahtunut. Yhdyn kuitenkin laamannin näkemykseen siitä, ettei asian tavoiteaikaa tai keskimääräistä käsittelyaikaa pidempää käsittelyaikaa kuitenkaan voida laskea Pohjois-Savon kärjäoikeuden tai sen yksittäisen virkamiehen syyksi.

Saamani selvityksen perusteella asiassa ei tullut esille sellaista, että asian käsittelyn viipyminen olisi johtunut käräjäoikeuden tai asiaa käsittelevän käräjätuomarin virheestä tai laiminlyönnistä, johon apulaisoikeusasiamies voisi puuttua.

Kiinnitän kuitenkin käräjäoikeuden huomiota asian pitkään käsittelyaikaan. Tämä asiantila on tosin jo entuudestaan käräjäoikeuden tiedossa, joka on vedonnut resurssien riittämättömyyteen.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen Pohjois-Savon käräjäoikeuden tietoon.

Samalla kiinnitän oikeusministeriön ja tuomioistuinviraston huomiota siihen, että lakivaliokunta on toistuvasti ottanut esille huolen oikeuslaitoksen resurssitilanteesta. Viimeksi lakivaliokunta on eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 2019 antamassaan lausunnossa (LaVL 1/2021 vp – K15/2020 vp) todennut, että oikeudenkäyntien viivästyminen on pitkään ollut Suomessa ongelma, joka on tullut esille niin kansallisessa laillisuusvalvonnassa kuin aikaisemmin EIT:n oikeuskäytännössä. Eräistä tilannetta parantaneista lakiuudistuksista huolimatta oikeudenkäynnit voivat edelleen kestää kohtuuttoman kauan.

Lakivaliokunta pitää oikeudenkäyntien viivästyistä ja sitä, että tilannetta ei ole vuosien aikana saatu korjattua, erittäin huolestuttavana oikeusvaltion ja oikeusturvan toteutumisen kannalta (ks. LaVL 3/2019 vp sekä myös mm. LaVM 13/2012 vp, LaVL 13/2010 vp, LaVL 28/2009 vp ja LaVL 5/2009 vp ja niissä viitatu lausunnot). Tilannetta heikentää entisestään koronaviruspandemia. Valiokunta katsoo, että oikeusvaltion ja oikeusturvan toteutumisesta sekä niiden turvaamiseksi ja vahvistamiseksi tarvittavista lainsäädännöllisistä ja muista keinoista on tarpeen ja perusteltua laatia laaja-alainen selvitys toimenpide-ehdotuksineen. Tässä yhteydessä valiokunta viittaa myös valtion vuoden 2021 talousarvioesityksestä antamaansa lausuntoon, jossa valiokunta on kiinnittänyt vakavaa huomiota oikeusvaltion turvaamisen ja vahvistamisen voimavaroihin. Valiokunta ei ole pitänyt voimavaratilannetta tyydyttävänä ja pitänyt välttämättömänä sen selvittämistä, kuinka paljon oikeusministeriön hallinnonalan eri toimijat tarvitsisivat määrärahoja, jotta oikeusvaltion toiminnan ja oikeudenhoidon rahoitus olisi riittävää ja kestäväällä pohjalla (ks. LaVL 8/2020 vp, s. 1 ja 2).

Resurssipuutteista johtuvat oikeudenkäyntien aiheettomat viivästyksset eivät toteuta perustuslain 21 §:ssä jokaiselle kuuluvaa oikeutta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Saatan tämän käsitykseni oikeuslaitoksen resursseista vastaavan oikeusministeriön ja Tuomioistuinviraston tietoon.